

Ufficio Stampa della Provincia autonoma di Trento

Piazza Dante 15, 38122 Trento

Tel. 0461 494614 - Fax 0461 494615

uff.stampa@provincia.tn.it

COMUNICATO n. 248 del 31/01/2022

Traduzione in cimbro

Südtirol un Trentino nemmen å di vorsitzarung vo EUSALP 2022

Südtirol un Trentino hãm ågenump atz 26 von hoachnach di vorsitzarung vodar Européan Union vodar Alpinar Redjong (EUSALP) vorz Beleschlânt. Augelekk 'z djar 2015, EUSALP hatt azpe zil vürzovüara da alpinar Redjong azpe a Redjong boda zuarziaget di laüt, boda iz kompetitif un grümma in khèrn vodar Europa. Di stratedjì vånk inn simm alpinar State un 48 redjongen. Da ufiziäl vorsitzarung, boda pasàrt vodar Fräntscha in Trentino Südtirol, iz khent zuargètt in an ufiziäl trèff bodase iz gehaltet kadar Fiara vo Poatzan.

In soi rede boda hatt offegetânt in trèff dar vorsitzar Arno Kompatscher – bodahatt khött bolkhent alln in “Südtirol, dar khèrn von Alpm un est khèrn von EUSALP o” – hatt untarstricht bia, übarhaup in da delikatate alpinar Redjong “lai di pintom un di mittarbat gittaz zuar zo vintzra daz sber bodaz paitet in di djar boda khemmen. Un iz pròpio EUSALP bart soìn hërta mearar dar peste strumént zo arbata pittnândar übar di grentzan afte Alpm” Dar Kompatscher hatt no khött ke “dar zil vodar belesan vorsitzarung EUSALP 2022 bartz soìn dar sèll zo macha da alpinar Redjong da earst Makroredjong Carbon Neutral in Europa, asó azpeda khint vürgetrakk vodar Européan Union un von européan Green Deal”.

Haup teme: klimategge bèkslom un schützan in klima

“Da klimategge bèkslom un di schützn von klima o bartn soìn a zenträl téma vodar ünsarn vorsitzarung – hatta gedenkht dar vorsitzar – 'Z Åmt vor di enerdjì von Südtirol - Casa Clima koordinàrt di Action Group 9 – Energy vo EUSALP ünsar auzseng iz hoatar: vürante vür di prodjèkte zo pezzra bia zo nütza di enerdjì un gianate vür auzzobèksal baz vor a enerdjì zo nütza, tüabar oiffe an bege zo riva zo haba a Makroredjong Carbon Neutral”. Dar Kompatscher hatt khött ke 'z iz a guatz sachan innvången mearar di kamöündar iz daz sèll boda khint auzgemacht, übarhaup afte bichtegarstn, azpe nützan pezzar di enerdjì, vornaügarn bazta ågeat in haüsar un di territoriåln plån. Dar vorsitzar hatt darzuar untarstricht bia bichte 'z izta dar turismo un mövarnse pitt haltbar meze, arbatn pittnândar vor di zivìl schützn un asó mang machan fronte in natural disastre un no zo halta da kunt di beldar. Nå in sèll boda iz sa gest khött vo EUSALP 'z sjar vorå, “di trène, übarhaup vor di mittl un di lången viazan schöllat soìn 'z rukknpumma von a sistèm vo trasportè bodase mage khemmen augehaltet mearar efitschent, multimodål un interconnesso”.

“Da autonome provìntz vo Tria iz onoràrt zo maga nemmen toal dar belesan vorsitzarung vo EUSALP 2022” hatta khött dar trentinar asesór Mirko Bisesti redante vo disarn vorsitzarung azpe “a bichtega oportunitét zo venna soluziongen boda mang gian guat vor alle vor di groazan problème vodar bèlt boda bartn innvången üsarne lentar”. Ditzta djar 2022 bart hãm azpe centrum di djungen: “Ummadar von bichtegarstn ziln vodar ünsar vorsitzarung – hatta khött dar Bisesti – bartz soìn dar sèll zo lega in centrum di djungen machantse protagonistn zo vorstiana baz ma böllt vor di Alpm, haltante kunt von komptentzan bosa hãm aftz bazta ågeat di ekologesche un tèknologesche vornaügarung, zo leganen vür naüge mode zo leba, zo arbata, zo prodüra un zo khürtzra di diferentzan zbisnen di stattn un di khlumman lentar. zo tüana ditzta izta mångl zo pezzra di dianst un tüan azta di laüt mangse mövarn dèstar aulegante a nètzn vo lentar un redjongen vo pèrge “intelligenti” un schupfan zuar a didjitalizatziongen boda innvånk alle.” Eusalp iz a kamöuschafft vo 7 State un 48 redjongen boda vortretn 'z rukknpumma vodar européan kooperatziongen. Panândar mabar arbatn

destrar zo pezzra 'z lem von laüt boda lem da alpinar redjong un nemparn di stattn pinn teldar. Daz sèll bodar paitet iz gântz bichte, ma i pinn sichar ke bar bartnsen dartüan” hatta no khött dar Bisesti.

In soi rede durch video di Komisardja vor di redjonàln politike, Elisa Ferreira, hatt gevorst in alpinar redjongen zo arbata pittnândar zo geba kontra dar klimatesche bèkslom, boda afte pèrng soin no sberar un haltn kunt von mearar européanar mustarn zo sterchra da politege pintom.

Di rodl vodar vorsitzarung azpe simbol von traditzionen un von mövarnse in di Alpm

Di zboa djar vodar frantzesegen vorsitzarung vo EUSALP soin khent kontàrt von frantzesege Stat sekretardjo boda hatt delega afte lentar Joël Giraud. “Di alpinar teritòrdje soin an uantzega famildja” hatta khött Giraud. Z’soina auzgelüsant atz Bruxelles iz bichte azta alle ren pittnar uantzegen stimme un EUSALP gitt zuar ditza. Giraud hatt gètt in testimone in vorsitzar Komaptscher un in asesór Bisesti gebanten da slovenege rodl, simbol vodar alpinar traditziong.

In soin rede durch video dar Ministér vorz auzlânt Luigi Di Maio hatt khött vorgèllz Gott in vorsitzar von Südtirol un von Trentino “zo haba in boroatet in gântz khurtza zait baz zo tüana vor earst un in progråmm vodar vorsitzarung” khödante o ke “Z Beleschlânt nimpen å vürzovüara disan ruòl pitt groazan lust un pittar bölle zo helva nå hërta mearar di mittarbat vodar alpinar redjong”. Dar ministèr vorz auzlânt hatt augeroatet di viar pükt boda khemmen vor earst vor da belese vorsitzarung. Daz earst vo allz stercharn di governance vodar alpinar Redjong zoa azta EUSALP mage arbatn pezzar. Dena, zboate, nemmenen vür åna vort in problèm vodar klimatege bèkslom haltante kunt vo bia disa sbert no mearar baz atz åndre saitn afte alpinar redjong. Draite gem mearar platz un zoang baz da tüan di djungen pürgar vodar alpinar Redjong un haltan da kunt von sèll bosa bölln balma redet von sèll boda ågeat garade imenândarn. Viarte soin guat zo nütza garècht 'z gèlt untargelekk vodar EU 2021-2027 un vürvüarn di Natzionàln Plån (P.N.R.R.) zo macha di bichtegarstn strategeschen sachandarn. Di Maio darkhennt azpe setz vodar strategi di stattn vo Nizza un Milån.

Enrico Giovannini, dar ministèr vor di struktürn un mobilitét hatt khött vorgèllz Gott in vorsitzarn Kompatscher un Fugatti zo haba ügenump di vorsitzarung un hatt gedenkht ke dar zil saiz vodar Europa, saiz vo EUSALP un von soin ministèr iz dar sèll zo vüara vür a mobilitét boma mage auhaltn un stercharn di aisanpån von Brennar.

Vor in Reinhold Messner izta mångl zo mindra di sèlbart trasporète

In soi rede “Die Alpen in Europa” dar Reinhold Messner hatt kontàrt vodar stòrdja un vo bia bichte, vor mearare sachandarn, 'z soinda di Alpm, azpe habitat, azpe bichtschaft, azpe turismo un azpe platz vor di spòrt. Dar Messner hatt gedenkht ke da alpinar Redjong iz nèt gemacht lai vo pèrng, ma 'z soinda di stattn o un dise sbern affon alpinar ecosistèm. Dar hatt geredet von laüt boda von pèrng un von teldar gian hërta mearar zuar in groazan stattn un ditza iz an perikolo, hattar khött, dar hatt gevorst zo schütza di umbèlt, azta iz mångl nèt zo lazza nützan di auto in turistn.

In soin rede Thomas Egger, Co-Leader von Khnopf Aktziong 5 vo EUSALP un dirèktor vodar svaitzar feroine vor di pèrng redjongen SAB, hatt gemacht bizzan bazta tuüan di Khnöpf Aktziong vo EUSALP.

Bichtege vortretar affon arbat tisch vo EUSALP

An lestn di vortretar politike soinse gevuntet aftnan arbat tisch: Günther Platter, governatór von Tirol hatt untarstricht bia bichte 'z soinda di naüing djeneratziongen un zo schütza in klima: “Bar vennenaz vorå gântz groaze problème afte alpinar redjong un vor ditza iz bichte azta, übarhaup in européan djar vor di djungen, naüige idéan un naüige visiongen vor di zukunft khemmen inngévüart in EUSALP von djungen sèlbart. Darzuar, auz padar tirolar vorsitzarung vo Arge Alp vo haür barpar haltn kunt daz earst vo allz zo schoana in klima, di natür un zo maga mövarnse pitt sistèm boma mage auhaltn, di vornaügarung un di nàsüach. Bar mochan gem in redjongen a starcha stimme aftz allz un zoangaz alle panândar vorå in govèrne vodar EU” Dar südtirolar europarlamentär Herbert Dorfmann hatt geredet vo bia EUSALP iz gesek in européan Parlamént un vo bia di argométn vo EUSALP soin ågenump in Europa. Ira Carabetchi, vortretaren con Rat von Djungen EUSALP von Südtirol hatt ereet von sèll boda di djungen impaitnen vo EUSALP vo bia 'z Rat von Djungen nimp toal un von sèll boda iz mångl zoa azta di djungen gian vür zo leba afte Alpm. 'Z hånnda

o genump toal in trèff Raffaele Cattaneo asesór vor di umbèlt un klima vodar Redjong Lombardia un Barbara Zilli asesören afte finantzièll vodar Redjong Friuli Venezia Giulia.

Melanie Huml, Ministra vor di européan un internatzionalegen mestiarn vodar Baviara, online hatt untarstricht in groaz vèrt boda hatt EUSALP un vodar strateschìvor di Redjong vodar Donau, redante mearar baz åndarst von gèlt boda iz mångl. Dar vortretar von teldar von pèrng un toal von redjonàl Rat Auvergne-Rhone Alpes, Maurice Pannekoucke, er o online, hatt geredet von guatn sachandar boda so in khent getânt un bazta nèt iz gânt vodar vorsitzarung EUSALP un darzuar hattar geredet von sèll boda schöllat khemmen getânt vor earst.

Übarsetzt von Schaltarle vor di zung von Toalkamou vodar Zimbar Hoachebene

(Traduzione a cura dello Sportello linguistico della Magnifica Comunità degli Altipiani Cimbri)

(cdt)